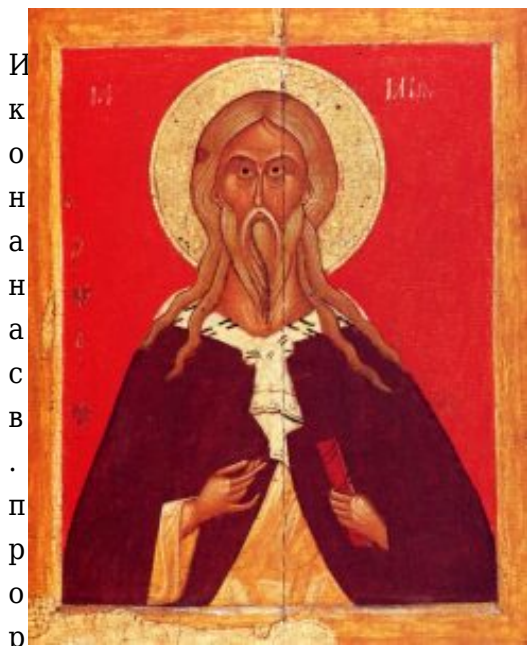

ТАМ, КЪДЕТО Е ПРОРОЧЕСТВАЛ БОЖИЯТ ПРОРОК ИЛИЯ

Икона на пророк Илия от Новгород, средата на XV век – Третяковска галерия

„Пение умилно приеми от нас, пророче Божий Илия”

От древни времена желано място за поклонение на християните станала планината Кармил на Светата Земя. Още през 1104-1107 г. игуменът Даниил посетил тези места. В своето „Хождение” той записал: „Пристигнахме в Хайфа, а оттук се отправихме към Кармилската планина. В тази планина се намира пещерата на Илия пророка, в която се поклонихме.”

800 години по-късно Руската духовна мисия придобила тук участък земя, върху който построила църква на името на пророк Илия, осветен в средата на ноември 1913 г. от Йерусалимския патриарх Дамиан.

Всяка година на храмовия празник се събират православни християни не само от Хайфа и околните селища, но и от всички градове на Израел, за да се помолят на великия пророк. На настоятеля на Илинския храм отец Мирослав му се налага на храмовия празник да кръщава деца, тъй като православните християни, които живеят на Светата Земя, смятат за голяма чест именно в деня на пророк Илия да се изкачат на планината Кармил и да кръстят новородените в руския храм. Често наричат децата с името на пророка. Сред руските поклонници пророк Илия се ползва с особена почит. Това посочил в проповедта си светейшият патриарх Алексий II, когато на 18 юни 1997 г. посетил руския храм на планината Кармил.

„Избран от Бога да обърне Израил от прелестта Ваалова”

С планината Кармил са свързани важни събития от ветхозаветната история. Именно тук стоял

Божият пророк Илия, пред целия Израил и царя Ахав, когато призовал ханаанските пророци на състезание и с изпратения от небето огън доказал, че „Господ е Бог”. (3 Царств. 18: 39). Тук той изобличил лъжовната религия и посрамил жреците на Ваал, поддържайки вярата в Бога Израилев. Не случайно името Илия означава „*моят Бог е моята крепост*”.

Историята на живота му е описана в Трета и Четвърта книга Царства на Ветхия Завет. Но там почти нищо не се казва за родителите му и с какво се е занимавал преди да бъде призован към пророческо служение. Свети Епифаний Кипърски, като се позовава на църковното предание, съобщава, че бащата на Илия „видял ангели Божии, повиващи младенеца в огън и влагащи в устата му пламък”. Свещеното Писание нарича пророк Илия „тесвитянин, от жителите Галаадски” (3 Царств. 17:1). Вероятно той бил родом от селището Тесви (другото му название е Тишбе). Точното местоположение на това селище до днес остава неизвестно: Галаад или Гилеад в старозаветни времена била голяма област на изток от река Йордан и на север от Мъртво море. Сведенията за нея са също оскъдни: известно е само че областта изобилствала на пасбища, славела се със скотовъдство. Освен това в древността бил прочут така нареченият галаадски балсам – смес от смоли и подправки, които се използвали за зарастване на рани.

Божият пророк Илия бил призован на служение във време, когато народът Израилев бил развращаван от „*блудството на Иезавел*” (4 Царств. 9: 22). Като дъщеря на сидонския управител тя била дадена за жена на цар Ахав. Иезавел се покланяла на боговете на природните стихии и плодородието Ваал и Астарта. Тя убедила Ахав да приеме нейната религия и заповядала да изстреби Божиите пророци, като ги замени с пророците на Ваал. На планината Кармил пророк Илия доказал, че Иехова е истинският Бог, като с молитвата си свалил от небето огън, който подпалил каменния жертвеник и жертвения телец. Според преданието това станало на най-високото място на планината Кармил, наречено Мухрара, което на арабски означава „изгаряне”. Предание за Илия пророка се пази и у мюсюлманите, въздаващи му похвала в Корана. Самата планина Кармил арабите обикновено наричат Мар-Елиас, тоест Свети Илия.

Според друга традиция планината се нарича Керен Кармел и названието ѝ се отъждествява с „Божие лозе” и „градина”. По върховете ѝ растат много дъбове и борове, а в подножието ѝ – маслинови и лаврови дръвчета. От планината се стичат няколко потока, най-големият от тях изтича от така наречения Илиев извор. В Стария Завет се възпява красотата и плодородието на планината. И днес, когато си тук, на планината Кармил, започваш да разбираш, че самата природа е помагала на живеещите тук в онези времена да усвояват уроците на Бога – Създателя и Промислителя.

На планината Кармил

св. пророк Илия на територията на кармелитския манастир на планината Кармил

Северозападният хребет на платото, някога център на древноеврейските царства, стига до самото крайбрежие на Средиземно море, насичайки планината Кармил. Върху северния му склон е разположено еврейското пристанище Хайфа. Почвата на Кармил е рохкава, подложена на ерозия и затова в планината са се образували пещери. Именно в една от тях се е крил Илия от цар Ахав и Иезевел. (Наистина иудеите сочат друга пещера, която се намира по-ниско върху склона на планината.)

Планината Кармил е дала названието на католическия орден на кармелитите, основан през XII век. Сега тук, на планината, се намира възобновеният през XIX век мъжки манастир на този орден „Stella Maris” („Звездата на морето”). Това е вече четвъртият по ред християнски манастир на това място. Според преданието някога тук се намирала обител на името на пророк Илия, основана от равноапостолна царица Елена. Археологическите разкопки потвърждават това.

Пещерата на пророк Илия днес се намира на територията на кармелитския манастир. Тя е неголяма по размер. Запазило се е предание, че именно в тази пещера се е подслонило Светото семейство, връщайки се от Египет в Назарет.

Над пещерата на пророк Илия кармелитите са построили храм във формата на кръст. Олтарът на храма е направен от 12 камъка, сякаш възсъздавайки онзи жертвеник, който издигнал пророк Илия на планината Кармил – съставен от 12 камъка – според броя на Израилевите колена. В двора на манастира може да се види и изваяна от камък статуя на пророка, вдигнал меч над Вааловите жреци. В края на 40-те години на миналия век ръката на статуята била откъсната от арабите, воюващи с израилтяните, понеже смятали, че тя помага на противника. По-късно статуята била реставрирана. Скулптурното изображение е запечатало епизода от тържеството на пророка: *„Тогав Илия им рече: хванете Вааловите пророци, та ни един от тях да се не скрие. Хванаха ги, а Илия ги отведе при потока Кисон и там ги изкла.”* (3 Царств. 18: 40). След това по молитвата на пророка от небето се излял благодатен дъжд. Според преданието облакът, донесъл дъжда, имал очертанието на Дева Мария.

На мястото, наречено „посрамване на лъжепророците”, през 1868 г. монасите кармелити построили малко светилище.

В пещерите на планината Кармил се скрили от отмъстителната Иезавел 100 пророка: *“когато Иезавел изстребваше пророците Господни, Авдий взе сто пророка и ги кри в пещери, по петдесет човека, и ги храни с хляб и вода”* (3 Царств. 18: 4).

Там, където се намирали Самария и потокът Хорат

С
т
а
т
у
я
н
а
с
в
.
п
р
орок Илия, избиващ вааловите жреци, при входа на кармелитския манастир

В древни времена Самария наричали не само града, но и далечните му околности. С течение на времето думата „Самария“ станало обичайно название на „средна Палестина“. В наши дни този ветхозаветен град се нарича Шомрон и се намира на пътя между Сихем и Дженин, около едноименното арабско селище. Самария като столица на Северното, или Израилското царство, се разполагала на висок живописен хълм, издигащ се сред широка долина. Самария наричали и самата планина (хълм) със закръглен връх, намираща се на северозапад от Наблус, на около 50 км северно от Йерусалим. Град Самария бил построен около 875 или 923 г. преди Рождество Христово. Този град се споменава често в Библията, а жителите му биват заклеймявани заради служението си на Ваал, затова и дошъл тук пророк Илия да изобличи идолопоклонството, предричайки разрушаването на града.

За да угоди на своята жена езичница Иезавел, цар Ахав построил храм и жертвеник на Ваал. Пророк Илия застанал пред Ахав и обявил, че като наказание за идолопоклонството няма да има нито дъжд, нито роса на земята, и че сушата ще се прекрати само по молитвата на пророка.

Дворецът на Ахав носел названието „дом от слонова кост“, понеже за довършването му отишло огромно количество от този скъп материал. В руините на двореца са намерени около 500 предмета от слонова кост, при това много от тях били инкрустирани със злато. Когато днес видиш в Самария (на *иврит* – Шомрон) голям брой полуразрушени колони – печални свидетели

на минали величия, видът им извиква в паметта думите на друг един пророк: *"Затова ще направя Самария купища развалини в полето ... ще разголя основите ѝ"* (Мих. 1: 6).

Думите, произнесени от пророк Илия към цар Ахав в Самария, се сбъднали: народът започнал да страда от нетърпим слънчев зной и глад. По своето милосърдие Господ пратил пророк Илия на съкровено място – потока Хорат, който е срещу Йордан. От този поток той утолявал жаждата си, а гарван му носел месо и хляб. Някои изследователи смятат, че библейският поток Хорат и днес не е пресъхнал, а се намира в клисурата Хозева, недалече от град Йерихон. Но на някои карти на Израил от епохата на Ветхий завет се посочва, че поток Хорат се намира примерно на 45 км северно от Йерихон, на 3-5 км от десния бряг на Йордан.

Гръцкият манастир на името на свети Георги Хозевит, разположен в околностите на Йерихон, в каньона Вади Келт, е основан приблизително през 480 година. В това сурово и благословено място може да се види голяма пещера и устроен в нея пещерен храм на пророк Илия. Според преданието именно в тази пещера се крил и молел пророк Илия по време на тригодишната суша (вж. 3 Царств. 19: 9).

През април 2007 г. над пещерата можеше да бъдат видени две седнали черни птици, за които гръцките монаси ни разказаха: „Не са нито врани, нито полски гарвани, нито гълъби“. Никой от монасите не знаеше как се наричат появилите се тук птици. Пророк Илия бил хранен от гарвани, тоест от големи птици с блестящо черно оперение, гнездящи обикновено в отдалечени места.

Спасявайки се от царица Иезавел

Когато потокът Хорат пресъхнал, пророк Илия чул глас, който му заповядал да върви на северозапад – в Сарепта. Днес този град се намира на брега на Средиземно море, на юг от Ливан и се нарича Царфат. По времето на пророк Илия това било малко селище на Финикийския бряг, почти по средата на пътя между градовете Тир и Сидон. В началото Сарепта принадлежала на Сидон, а след това – на Тир. Сидон бил финикийски (хананейски) пристанищен град върху крайбрежието на съвременен Ливан, където жителите му се покланяли на сидонския бог Ваал и на Астарта. Царица Иезавел, която въвела в Израил култа към Ваал, била дъщеря на сидонския цар. Сидоняните били врагове на Израил, а пророците предсказвали падането на техния град.

В Сарепта пророк Илия живял по време на тригодишната суша. Тук той се намирал в дома на една бедна вдовица и с молитвите си върнал към живот починалия ѝ син (вж. 3 Царств. 17: 8-24). Във времето на блажени Йероним († 420) на местото на вдовишкия дом се намирала кула, а в по-късен период имало църква, където показвали стаята на пророк Илия. По време на целия престой на пророка в къщата на вдовицата по чудесен начин брашното и маслото не се свършвали. На мястото на някогашното селище Сарепта са се запазили само останки от древни постройки и надгробни паметници.

След три години, когато бедствието от глада в Самария достигнало най-високата си степен, пророк Илия се явил отначало пред началника на царския двор Авдий, а след това и пред цар Ахав, предлагайки му да събере целия народ на Израилското царство и жреците на Ваал и

Астарта на планината Кармил за молитва за прекратяване на сушата и глада.

Чувайки за смъртта на своите пророци, царица Иезавел изпаднала в ярост. За да спаси живота си, на пророк Илия му се наложило да бяга на юг. Пророкът предсказал, че Иезавел ще умре от насилствена смърт. Това така и станало в град Изреел, разположен в северната част на Израил, недалече от планината Гелвуй и съвременното шосе Афула – Дженин. По настоящем там се намира малкото селище Зераин, в северозападната част на планината Гилбоа. Цар Ахав имал в град Изреел дворец, от чийто прозорец била хвърлена царица Иезавел.

Спасявайки се от коварната Иезавел, пророк Илия отишъл в пустинята, където се криел в пещерите. Една от тях се намира на територията на гръцкия манастир „Св. Илия“ („Мар Елиас“), разположен днес на територията на кибуца Рамат-Рахел. В обителта се подвизават само няколко гръцки монаси, но тук често идват да се помолят православни араби. Според преданието пророк Илия прекарал една нощ в тамошна неголяма пещера, спасявайки се от царица Иезавел. Ако се съди по някои данни, манастирът на мястото на пещерата на пророк Илия е построен през VI век.

В пустинята пророк Илия със скръб размишлявал за това, че даже такива велики чудеса, които станали на планината Кармил, не могли да обърнат народа към вярата. Той седнал под един хвойнов храст и започнал да измолва за себе си от Бога смърт. Но Господ го отправил в *„път още по-превъзходен“* (1 Кор. 12: 31). Като се подкрепил с чудесно изпратената му храна, пророкът продължил нататък.

Известно е, че пророк Илия е бил във Вирсавия – най-древното израилско селище, основано още от праотеца Авраам. В наши дни този град се намира югоизточно от съвременния Беер-Шева, по-точно – Тел-Шева, както за това съобщиха в музея Негев, намиращ се в Беер-Шева. Музеят, посветен на историята и археологията на пустинята Негев, притежава редки експонати, разказващи за всички периоди от заселването на Негев. От бившата Вирсавия в Тел-Шева е останала голяма могила, която някога е била крепост, издигната още по времето на цар Соломон. Самият град бил построен във формата на концентрични кръгове. Тук някога се е намирал израилски храм, посветен на Адонай, редом с който е запазен жертвеник, чийто ъгли напомнят четири рога. При външните порти на някогашния град бил изкопан тесен кладенец с дълбочина около 30 м, който се свързва с името на праотец Авраам. Впрочем Беер-Шева се споменава неведнъж във Ветхия Завет и името му се превежда като „седем кладенеца“: тук задълго се установявали пастири скотовъди. По данни на музей Негев тук е живял пророк Илия. По дивия, каменист и опасен път, водещ към планината Хорив на Синайския полуостров, Божият пророк вървял в продължение на 40 дни. Именно тук, в подножието на планината, той намерил убежище и прекарал една нощ. Значението на топонима „Хорив“, т.е. „сухост“, „пустинност“ сочи към скалистата пустиня. Другите наименования на тази планина са Синай и Божията планина, където Мойсей получил от Господ скрижалите на Завета. Но Синай се разглежда от някои изследователи като „планина с много върхове“, сред които е трудно да се определи конкретната планина Хорив.

Когато поклонниците се спускат от планината, им показват пещерата храм на пророк Илия, намираща се на планинския склон, водещ към Йосифовата долина. Господ заповядал на пророка да излезе от пещерата и да застане на планината в очакване на Божието откровение. Тук пророкът видял отстъплението на Завета от израилтяните и скърбял за техните

беззакония. На планината Хорив Господ се явил на пророка не в бурята и огъня, а в тихия повей на вятъра („лх от тих вятър“), заповядал да издигнат за израилски цар достоен мъж на име Ииуя, а също и призовал на пророческо служение Елисей (вж. 3 Царств. 19: 11-13).

След планината Хорив служението на свети Илия продължило още няколко години. Изпратен от Бога, той тръгнал за Дамаск да помаже Азаил за цар на Сирия, а Ииуя – за цар на Израил. По воля Божия Илия се отправил на път, намерил Елисей в селището Авел-Мехоли и го помазал за пророк.

В деня, когато Бог пожелал да възнесе Своя пророк на небето, водите на Йордан се разделили пред Илия и съпровождащия го Елисей. В Йордания, в района Вади Харар, където според преданието се намира *„Витавара, отвъд Йордан, дете Иоан кръщаваше“* (Иоан. 1: 28) и където Иисус Христос приел кръщение, може да се види плоският невисок „Хълм на свети Илия“, от който пророкът възлязъл на небесата: явила се *„огнена колесница, и огнени коне ... и Илия се понесе във вихрушка към небето“* (4 Царств. 2: 11-12). Този библейски разказ послужил за основа за народните представи за пророк Илия, пътешестваш по небето на колесница през време на летните бури.

По време на Преображение Господне на планината Тавор светите апостоли видели пророк Илия, беседващ със Спасителя за Неговия край в Йерусалим (Мат. 17: 3).

С безграничното си послушание на словото Божие, с безупречната си чистота (той бил първият съвършен девственик във Ветхий Завет), със своята ревност за слава Божия, със любовта си към молитвата, със своя аскетичен, подвижнически начин на живот Божият пророк Илия бил наистина велик и славен пред Бога и хората. Народът го наричал приживе Божи човек и когато хората го срещали, падали ничком пред него, прозирайки великата сила Божия, която пророкът притежавал. Това обяснява защо са така полезни за душата посещенията на онези места от Светата Земя, свързани с живота и служението на пророка.

Написана от Анатолий Холодюк

Превод от Всемирното Православие

Източник: www.globalorthodoxy.com